

Чуєшкова О.В.

УПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У СФЕРУ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі не можна якісно підготувати сучасного вчителя/викладача без вивчення ним/нею гендерної теорії, що вже давно стало професійною нормою педагогів у демократичних країнах. Проблема впровадження гендерного підходу у сферу освіти сьогодні є однією з найменш розроблених у вітчизняній практиці. Труднощі практичної реалізації пов'язані передусім з його відносним новаторством в освітній практиці, неоднозначним трактуванням як гендерної термінології, так і її змістового наповнення, стереотипізацією свідомості освітян тощо.

У педагогіці проблемою гендера займаються як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема Г. Балл, І. Бех, Н. Бібік, А. Бойко, О. Вороніна, Т. Говорун, Т. Дороніна, О. Кікінежді, О. Кісь, С. Кльоцина, В. Кравець, С. Матюшкова, І. Мунтян, О. Плахотнік, О. Цокур та ін.

На думку О. Кікінежді [2, с. 41], гендерний підхід у педагогіці є новим методологічним інструментом аналізу і проєктування особистісних змін, який ґрунтується на врахуванні «чинника статі» у змісті освіти та характері міжособистісної взаємодії вчитель – дитячий колектив, викладач – студентська група. У різних країнах він має різну назву: гендерний аналіз, «гендерні лінзи», гендерний вимір, гендерна інтеграція тощо. Завданням гендерного дискурсу є збирання й оцінювання статево-диференційованої інформації щодо різних аспектів приватного й суспільного життя чоловіків і жінок.

За нашими спостереженнями, гендерний складник упроваджується в педагогічну практику середньої школи дуже повільно. Саме тому вважаємо, що тільки вища освіта спроможна стати тим сполучним елементом, який формуватиме нові підходи і традиції, що замінчатимуть усталені й сприятимуть проникненню принципів гендерної рівності в усі сфери життя нашого суспільства.

Але мусимо констатувати, що сьогодні більшість викладачів/ок ЗВО не звертається до цих практик у своїй професійній діяльності, вважає гендерну проблематику надуманою, що не може не формувати аналогічне ставлення до цього в студентства.

Як слушно зауважує І. Мунтян, «інтеграція гендерного підходу в сучасну вищу педагогічну освіту надасть реальну можливість майбутнім фахівцям сфери освітніх послуг через кваліфіковане розуміння його сутності з повагою ставитись як до рівноправного розкриття людиною свого особистісного потенціалу, так і до рівної можливості його реалізації незалежно від статі» [1, с. 3].

Першочерговим завданням гендерної освіти є деконструювання традиційних обмежень розвитку особистості залежно від статі, створення необхідних умов для самореалізації хлопців і дівчат під час освітнього процесу. Стать не може й не повинна бути підставою для дискримінації – ось головна теза гендерного просвітництва. Її усвідомлення є запорукою вільного вибору юнацтвом індивідуальної траєкторії розвитку.

Наголошуємо на тому, що освітні заклади відіграють дуже важливу роль у формуванні певного типу гендерної культури – патріархальної або егалітарної.

Гендерний підхід передбачає гармонізацію статево-рольової взаємодії саме на підставах рівних прав і можливостей особистості незалежно від статевої належності.

Упровадження гендерних підходів у вищу освіту може відбуватися такими шляхами: акцентування гендерних аспектів у змісті як нормативних, так і вибіркового навчальних дисциплін; включення гендерної тематики до нормативних курсів, передусім соціально-гуманітарного циклу; упровадження окремих гендерних дисциплін до варіативної частини навчальних планів; створення гендерних спецкурсів; обов'язкове включення гендерної проблематики до наукової роботи студентства (навчальні проєкти, доповіді, статті, тези, виступи на конференціях, курсові та магістерські роботи); урахування гендерної проблематики під час формування планів виховної роботи вишу.

Як і О. Кікінежді, основними принципами гендерної освіти, зокрема у ЗВО, вважаємо такі: науковість, об'єктивність гендерних знань, які мають бути підґрунтям для деконструювання стереотипів; подання інформації відповідно до віку здобувачів/ок, а також їхніх майбутніх вихованців; толерантність у ставленні до статей у процесі міжстатевого спілкування; зважання на життєвий досвід індивіда, критичне ставлення до засвоєних настанов; суб'єктна позиція як головна

умова активізації гендерного самовизначення; розвінчування статевих стереотипів; включення й «чоловічого», і «жіночого» начала до дидактичних матеріалів [2, с. 45].

В останні роки в Україні розвивається інституалізація гендерних досліджень. Основні цілі та завдання гендерних курсів та дисциплін: формування гендерної компетентності здобувачів/ок та учнів/иць, акцентування її як ключової життєвої компетентності згідно з найкращими європейськими практиками; формування в здобувачів/ок та учнів/иць егалітарної свідомості, підґрунтям якої є гендерна чутливість і толерантність як стратегії мислення; сприяння здатності студентства актуалізувати й вибудовувати альтернативні до патріархальної культури життєві стратегії і схеми поведінки, реагувати на дискримінацію за ознакою статі [2, с. 45].

Отже, упровадження гендерного підходу у вищу освіту дасть змогу сформувати в майбутніх педагогів гендерну грамотність; мотивацію до рівноправної участі чоловіків і жінок у суспільному житті та реалізації гендерних прав і свобод; гендерну самоосвіту; гендерну чутливість; повагу до особливостей та індивідуальних проявів особистості незалежно від її статі.

Література:

1. Мунтян І.С. Гендерний підхід у професійній підготовці студентів вищих педагогічних закладів: автореф. дис....канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський державний педагогічний університеті імені К.Д.Ушинського. Одеса, 2004. 19 с.

2. Формування у молоді гендерно-відповідальної поведінки (на прикладі українських ВНЗ): навч. посіб./ за заг. ред. Н. Світайло. Суми: РА «Хорошие люди», 2013. 210 с.